

SELETUSKIRI

Maaeluministri määruse „Perioodi 2023–2027 loomade heaolu toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 7 lõike 2, § 21 lõike 2, § 24 lõike 1 ning § 38 lõike 3 alusel.

1. jaanuaril 2023 algab uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2023–2027, mille raames saab Eesti osa Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eelarvest. Nendest fondidest toetuste andmist reguleerib perioodil 2023–2027 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013. Nimetatud määruse artikli 9 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i toetuste saamiseks koostada ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava, milleks Eesti puhul on „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*), mis on kiidetud heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Käesolev eelnõu on vajalik strateegiakava sekkumise 9.1 „Loomade heaolu toetus” rakendamiseks. Loomade heaolu toetuse õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikkel 70. Loomade heaolu toetust antakse aasta kaupa ning toetussummadega hüvitatakse toetusesaajatele võetud kohustustest tingitud lisakulud ning saamata jäänud tulu tervikuna või osaliselt. Loomade heaolu toetus hõlmab ainult neid kohustusi, mis on rangemad kui baastase, milleks on tavapraktika ja kohustuslikud nõuded. Asjakohased nõuded on esitatud strateegiakavas.

Loomade heaolu toetuse üldeesmärgiks on tõsta loomakasvatajate teadlikkust loomade heaolust ja toetada põllumajandustootjaid, kes täidavad loomade heaolu kõrgemaid nõudeid ning parandavad sellega loomade heaolu ja tervist. Lisaks aitab toetus vähendada loomakasvatuse negatiivset keskkonnamõju õhule ja mullale ning suurendada rohumaade elurikkuse säilitamiseks ekstensiivselt karjatatavate loomade hulka. Toetatakse piimatõugu veiste ja hobuste keskkonnanahuldlikku karjatamist, suuremat pidamispinda sea kohta, sigade söötmissuuna koostamist ja sööda täiendamist ning põrsaste kastreerimise korral anesteesia ja analgeesia kasutamist, alternatiivsüsteemide rakendamist linnukasvatustes, suuremat pidamispinda munakana ja vuti kohta. Toetus jaguneb järgmisteks alatoetusteks: piimatõugu veiste heaolu toetus, hobuste heaolu toetus, sigade heaolu toetus, munakanade heaolu toetus ja vuttide heaolu toetus.

Loomade heaolu toetus panustab eelkõige strateegiakava erieesmärki 9 (Parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu), aga ka erieesmärkidesse 5 (Edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamisega) ja 6 (Panustada elurikkuse kadumise peatamise ja elurikkuse taastamise, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke).

Samuti panustab toetus tegevuspõhise riigieelarve programmi „Põllumajandus, toit ja maaelu programm 2023–2026“.

Sekkumise kogueelarveks on planeeritud ligi 30 milj eurot. Taotlusi toetusega liitumiseks võetakse vastu alates 2023. aastast. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 11 kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister igal aastal määrusega need strateegiakava sekkumiste raames antavad toetused, mida kalendriaastal antakse. Strateegiakava kohaselt on sekkumist planeeritud rakendada kõigil perioodi 2023-2027 aastatel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi maakasutuspoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna valdkonna juht Merje Põlma (tel 625 6575, merje.polma@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Maarika Öövel (tel 625 6197, maarika.oovel@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala, milleks on strateegiakava sekkumise 9.1 „Loomade heaolu toetus“ raames antava loomade heaolu toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord. Toetuse andmised tingimused ja kord hõlmab sätteid toetatavate tegevuste, toetuse ühikumäära, taotleja ja looma toetusõiguslikkuse nõuete, tingimuslikkuse, baasnõuete, toetatavate tegevuste (sh põhitegevuse ja lisategevuse) nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, taotlusele esitatavate nõuete ja taotluse esitamise tähtaja, taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise ja toetuse maksmise kohta ning toetuse saaja andmete avalikustamise kohta.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetatavad tegevused. Loomade heaolu toetuse kohustus hõlmab endas loomade heaolu soodustavate tegevuste elluviimist ühe kohustuseaasta jooksul. Kohustuseaasta on seejuures taotluse esitamise kalendriaasta. Lisategevuse eest antakse toetust üksnes siis, kui samal ajal taotletakse ja saadakse toetust ka põhitegevuse nõuete täitmise eest.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse ühikumäärad. Lõikes 1 on toodud ühikumäärad loomarühmade kaupa põhitegevuse nõuete täitmise eest, lõikes 2 on toodud toetuse ühikumäär lisategevuse nõude täitmise eest. Täpsem info selle kohta, millised kaasnevad kulud ja saamata jäänud tulud on iga loomarühma toetuse ühikumäära väljatöötamisel arvesse võetud ning millistele andmeallikatele on tuginetud, on esitatud strateegiakava peatükis 5.3.12.

Lõike 3 ja 4 kohaselt rahuldab PRIA juhul, kui kohustuseaastal esitatud nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab meetmele eelarveaastaks määratud summat, kõik taotlused iga taotlusel märgitud loomarühma osas kuni 100 loomühiku ulatuses lõikes 1 sätestatud ühikumääraga ja seda ületavas osas vähendab toetuse ühikumäära võrdeliselt. Kui taotleja on taotlenud toetust mitme loomarühma kohta, võetakse toetuse ühikumäära vähendamisel taotleja kõikide loomarühmade ühikumäärast maha võrdne protsent. Selline lähenemine on soodsam segatootjatele ja väiketootjatele. Lisategevuse elluviimise eest makstava toetuse ühikumäära ei vähendata.

Lõikes 5 tuuakse ära loomade loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid. Loomühikute arvestamisel võetakse aluseks komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 808/2014, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 17.07.2014, lk 18–68) II lisa toodud koefitsiendid.

Osade loomarühmade puhul on ühikumäär eri vanuses loomad elinev. Selguse huvides on lõikes 6 toodud, et ühikumäära määramisel arvestatakse looma vanus veiste ja hobuste puhul 2. mai seisuga, sigade puhul 30. aprilli seisuga.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse nõuded taotlejale. Lõikega 1 sätestatakse nende isikute ring, kes võivad toetust taotleda ja minimaalne loomühikute ja kodulindude arv, kelle kohta saab toetust taotleda. Minimaalne kohustuse suurus aitab ära hoida ebaproportsionaalselt suuri administreerimise kulusid väga väikesemahuliste taotluste korral. Lõikes 2 nimetatakse tüüpilised vääramatu jõu juhtumid ning erandlikud asjaolud, mis loomade heaolu toetuse taotlejal võivad ette tulla ning millega tuleks loomade arvu kindlakstegemisel arvestada.

Eelnõu §-ga 5-7 reguleeritakse piimatõugu veiste heaolu toetuse nõudeid. Paragrahvis 5 sätestatakse nõuded toetusõigusliku piimatõugu veise kohta. Piimatõugu veiseks loetakse loomad, kelle põhitõuks on põllumajandusloomade registris märgitud eelnõus loetletud piimatõud. Taotlemisel loetakse vasikateks need veised, kes on 2. mai seisuga alla kuue kuu vanused. Taotlusel märgitud veiseid ja vasikaid peab taotleja hoidma oma karjas vähemalt 2. maist 31. augustini k.a. Pidadesperiood on sama pikkusega kui põhinõudena sätestatav kohustuslik karjatamise periood.

Taotlusel märgitud veiste ja vasikate andmed peavad olema loomapidaja teatise alusel põllumajandusloomade registrisse kantud, veised ja vasikad peavad olema nõuetekohaselt identifitseeritud. Siin ja edaspidi mõeldakse nõuetekohasuse all vastavust kehtivates õigusaktides sätestatud nõuetele, mida eelnõus täiendavalt ei reguleerita. Toetusõigusliku looma puhul tuleb järgida üldisi loomade identifitseerimise ja registrisse kandmise nõudeid. Seda, kas taotleja peab taotlusel märgitud looma või loomarühmi eelnõus sätestatud kuupäeval või ajavahemikul, saab administratiivselt kontrollida põllumajandusloomade registri andmete alusel, kus loomade andmed on seotud loomapidaja andmetega. Lõikes 3 toodud nõue tagab, et piimatõugu veiseid, kelle kohta taotletakse toetust, peetakse põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas. Lõikes 4 sätestatakse, et toetust ei või taotleda mahepõllumajanduslikult peetavate loomade kohta. Loomade heaolu toetuse toetatavad nõuded on mahepõllumajanduslikult peetavate loomade pidamisel suures osas baastasemeks ning nende eest loomade heaolu toetust maksta ei saa.

Eelnõu §-s 6 tuuakse ära piimatõugu veiste heaolu toetuse baasnõuded. Tegemist on toetatavate tegevuste suhtes asjakohaste seadusandlike nõuetega, mille täitmine on kohustuslik kõigile loomapidajatele sõltumata toetuse saamisest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 70 lõike 3 ja 4 kohaselt võib loomade heaolu toetusega hüvitada saamatajäänud tulu ja lisakulud ainult sellistest nõuetest tulenevalt, mis on rangemad kui tingimuslikkuse nõuded, asjaomased väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise ning loomade heaolu miinimumnõuded ning muud asjaomased liikmesriigi ja liidu õigusega ette nähtud kohustuslikud nõuded, põllumajandusmaa hoidmise tingimused ning erinevad kohustustest, millega seoses antakse toetust sama määruse artikli 31 alusel. Ideaalsel juhul on baasnõue selline, et selle mittetäitmine tähendab automaatselt ka toetatava nõude mittetäitmist. Baasnõue peab igal juhul olema toetatava nõude suhtes asjakohane, samuti tuleks vältida ühe toetatava nõude kohta ülemäärase arvu baasnõuete kehtestamist, sest baasnõuete eesmärgiks ei ole tagada taotlejate seaduskuulekus toetusega seotud valdkonnas – selleks on tingimuslikkuse süsteem (samad võivad baasnõueteks olla ka tingimuslikkuse süsteemi osaks olevad nõuded). Piimatõugu veiste heaolu toetuse asjakohasteks baasnõueteks on valitud kohustuslikud nõuded, mis rakenduvad pidamistingimustele veiste karjatamise korral. Nõuded on sätestatud loomakaitseaduses ja põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruses nr 90 „Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“. Asjakohaseks baasnõudeks on valitud ka veeseaduse säte, mis on seotud karjatamiskoormuse ülesmärkimisega. Baasnõudeid tuleb täita kõigi nende loomade osas, kes kuuluvad taotluses märgitud loomarühma ning kellele baasnõuded kohalduvad.

Veiste puhul on asjakohasteks baasnõueteks järgnevad nõuded:

- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.
- Väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud.

- Loomale mittesobivate ilmastikutingimuste korral tuleb veist nende eest kaitsta või mitte lasta teda karjamaale.
- Veisel peab olema vaba juurdepääs puhtale veele.
- Põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb muu hulgas kanda loomade karjatamise korral andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu, karjamaa asukoha ning pindala kohta.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse toetatava põhitegevuse nõuded piimatõugu veiste pidamisel.

Toetuse saamiseks karjab taotleja 2. maist 31. augustini vähemalt taotlusel loomarühma kohta märgitud arvu piimatõugu veiseid. Piimatõugu veised on jaotatud eelnõu § 3 lg 1 kohaselt kolme loomarühma sõltuvalt looma kohta makstavast ühikumäärast. Näiteks, kui taotleja märgib taotlusel, et taotleb toetust 10 piimalehma ja 5 alla kuue kuu vanuse piimatõugu veise kohta, siis peab taotleja karjatama karjatamisperioodil vähemalt 10 piimalehma ja vähemalt 5 vasikat, sealjuures ei pea karjatatavad loomad olema need, kes taotlusvormil märgiti, kuigi eeldatavasti on tegu vähemalt suures osas samade loomadega. Baastaseme nõuetega reguleeritakse veiste väljas pidamise tingimusi, kuid ei seata kohustust veiseid väljas pidada, sh karjatada, erandiks on mahepõllumajanduslikult peetavad loomad, aga neile antud toetus ei laiene. Sekkumine on suunatud piimatõugu veistele, sest lihaveiste karjatamine on Eestis tavapärane. Piimatõugu veistest karjatatakse hinnanguliselt vähem kui pooli. Veiste karjatamine rohumaadel tagab loomadele loomuomase pidamiskeskonna.

Üheks põhitegevuse nõudeks on rohumaade ülekarjatamise keeld. Ülekarjatamine vähendab oluliselt taimestiku kasvu, kvaliteeti ja mitmekesisust ning võib viia rohukamara hävimiseni. Väheneb loomade söödabaas. Samuti viib ülekarjatamine muldade liigse kinnitrampimiseni, suurendab veereostuse riski ning loomade parasiitidega nakatumise ohtu. Ülekarjatamise vältimiseks tuleb valida sobiv karjatamiskoormus, arvestama peab konkreetse aasta rohukasvu, ilmastikutingimusi ning karjatatavaid loomaliike. Lisaks on soovitatav karjamaid plaanipäraselt vahetada, jootmiskohti liigutada, karjatada loomaliike vahelduvalt. Karjatamise ajal peab karjamaa olema ümbritsetud karjaaiaga. Nõue aitab tagada loomade ohutut viibimist karjamaal. Karjatatavate loomade heaolu suurendamiseks peab neil olema võimalus minna varju. Suvel võivad loomad kannatada kuumastressi käes, kuid karjamaadel puuduvad tihti nii varjualused kui ka varju pakkuvad puud. Toetusega soodustatakse puude säilitamist ja varjualuste rajamist. Nimetatud nõudeid on maaelu arengukava loomade heaolu toetuse raames rakendatud ka varasematel rahastamisperioodidel. Uue, seni rakendamata nõudena lisandub nõue viia taotleja majapidamises läbi piimatõugu veiste heaolu hindamisi. Hinnata tuleb kogu karja heaolu. Nõude rakenduslik pool on alles väljatöötamisel ning nõuet tuleb täita alates 2024. aastast.

Eelnõu §-ga 8-10 reguleeritakse hobuste heaolu toetuse nõudeid. Paragrahvis 8 sätestatakse nõuded toetusõigusliku hobuse kohta. Taotlusel märgitud hobuseid peab taotleja hoidma oma karjas vähemalt 2. maist 31. augustini k.a. Toetust saab taotleda hobuste kohta, kes on 2. mai seisuga vähemalt kuus kuud vanad. Hobused peavad olema nõuetekohaselt identifitseeritud, nende andmed nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud ning neid peetakse põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas.

Eelnõu §-s 9 tuuakse ära hobuste heaolu toetuse baasnõuded. Eestis ei ole vastu võetud õigusakti, mis täpsustaks hobuste pidamistingimusi ja heaolu nõudeid. Asjakohased baasnõuded on kehtestatud loomakaitseaduses ja veeseaduses.

Hobuste puhul on asjakohasteks baasnõueteks järgnevad nõuded:

- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.
- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva hoolduse.

- Põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb muu hulgas kanda loomade karjatamise korral andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu, karjamaa asukoha ning pindala kohta.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse toetatava põhitegevuse nõuded hobuste pidamisel. Sarnaselt piimatõugu veiste heaolu toetusele peab taotleja karjatama 2. maist kuni 31. augustini vähemalt taotlusel märgitud arvul loomi. Rohumaade ülekarjatamine on keelatud. Karjatamise ajal peab karjamaa olema ümbritsetud karjaaiaga ning karjatatavatel või väliaedikus olevatel hobustel peab olema võimalus minna varju. Hobustele tuleb tagada karjamaal ja väliaedikus pidev juurdepääs joogiveele. Kui veiste puhul on joogivee pideva tagamise nõue baasnõudeks, siis hobuste puhul sellist kohustust otseselt õigusaktist ei tulene ning nõue on põhitegevuse nõudeks. Hobustest karjatatakse hinnanguliselt vähem kui pooli. Karjatamine on oluline tagamaks hobustele loomupärasest liikumisvõimalust ja vähendamaks stressi ning seega ka vastuvõtlikkust haiguste suhtes. Varssade karjatamine alates sünnist on väga oluline nende parima arengu tagamiseks. Täkkude puhul on võimalik toetust saada ka juhul, kui neid ei karjatata, kuid tagatakse vähemalt 2. maist kuni 31. augustini pääs väliaedikusse.

Eelnõu §-ga 11-16 reguleeritakse sigade heaolu toetuse nõudeid. Paragrahvis 11 sätestatakse nõuded toetusõiguslike sigade kohta. Selleks, et taotleda sigade heaolu toetust, ei pea sigu pidama kohustuseaasta kõigil kalendripäevadel, sest sigu peetakse reeglina voorude kaupa ning vooru vahel loomakasvatushoone puhastatakse ja desinfitseeritakse. Administreerimise lihtsustamiseks ei arvestata toetatavate sigade arvu siiski aasta keskmisena, vaid ühe kuupäeva, s.o. 30. aprilli seisuga eeldusel, et sel kuupäeval on vähemalt enamikul seakasvatajatel sead majapidamises olemas. 30. aprill on valitud sigade arvu märkimise kuupäevaks seepärast, et taotleja peab sigade arvu kohta selle kuupäeva seisuga andmed PRIA-le niikuinii esitama. Lisaks, kuna taotlemine algab 2. maist, siis on taotlejale ka taotlemise ajaks selge, kui suure hulga loomade eest tal on võimalik toetust taotleda. Toetust saab taotleda loomakasvatushoonete kaupa ja toetust taotletakse taotlusel märgitud loomakasvatushoonetes peetavate kesikute, võõrdepõrsaste nuumsigade ja nooremiste kohta, keda peetakse 30. aprilli seisuga. Emiste kohta võib toetust taotleda nii sel juhul, kui neid peetakse eraldi loomakasvatushoones, kui ka siis, kui neid peetakse teiste sigadega samas hoones. Toetust saab taotleda 30. aprilli seisuga peetud emiste kohta või sellest väiksemale arvule loomakasvatushoonete kaupa. Sigade osas tuleb järgida identifitseerimise ja andmete põllumajandusloomade registrisse kandmise nõudeid.

Eelnõu §-s 12 tuuakse ära viited asjakohastele baasnõuetele, mida tuleb täita sigade pidamisel. Põhi- ja lisategevuse asjakohasteks baasnõueteks on valitud kohustuslikud nõuded, mis on seotud loomade söödaga, pidamispiinaga, veterinaarsete menetlustega ja kohustusega ravida vigastatud sigu. Nõuded on sätestatud loomakaitseseaduses ja põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruses nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“.

Emiste ja põrsaste puhul on asjakohasteks baasnõueteks järgnevad nõuded:

- Iga haigestunud või vigastatud siga peab saama vajalikku ravi.
- Põrsaste sabasid on lubatud lõigata üksnes juhul, kui see on veterinaararsti otsuse kohaselt nende tervise ja heaolu tagamiseks vältimatult vajalik. Keelatud on loomade kastreerimine pikaegset valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil.
- Sigade suhtes võib lubatud veterinaarseid menetlusi nagu sabade lõikamist ja kastreerimist läbi viia veterinaararst või vastava ettevalmistusega isik. Üle seitsme päeva vanusel seal võib saba lõikamist ja kastreerimist läbi viia üksnes veterinaararst, kes peab kasutama üldnarkoosi ja lokaalanesteesiat.
- Sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsed menetlused on:
  - kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamine;
  - kuldi kihvade lühendamine;

- saba lõikamine;
  - sea kastreerimine meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist;
  - väliaedikus peetava kuldi kärsa rõngastamine.
- Nimetatud veterinaarseid menetlusi ei tehta regulaarselt, vaid siis, kui emiste nisadel või teiste sigade kõrvadel või sabadel esineb vigastusi. Sabade lõikamine on lubatud üksnes juhul, kui muud sigade pidamise keskkonda ja loomkoormust arvestades rakendatud ennetavad meetmed sabade närimise ja muude voomade vältimiseks ei ole andnud tulemusi. Otsuse silmahammaste või saba lõikamise vajaduse kohta teeb veterinaararst.
  - Kõikide sigade jaoks peab olema saadaval nende eale ja kehakaalule kohane ning sigade füüsilisi tarbeid rahuldav sööt.
  - Mitteimetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta.

Emiste kohta valitava lisategevuse baasnõuded on järgnevad:

- Sulu põrandapinna minimaalne suurus sigade, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, pidamisel rühmasulus on järgmine:

Sea kehakaal (kg)	Vaba põrandapind sea kohta (m ²)
kuni 10	0,15
10–20	0,20
20–30	0,30
30–50	0,40
50–85	0,55
85–110	0,65
Üle 110	1,00

- Rühmasulus pidamise korral peab sulus iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta olema vastavalt 1,64 m² ja 2,25 m² vaba põrandapinda. Sealjuures peab põrandapinnast vähemalt 0,95 m² nooremise ja 1,3 m² emise kohta olema tasane pind, mis on maksimaalselt 15% ulatuses varustatud dreanaažiavadega.
- Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem. Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmades, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib lõikes 3 nimetatud vaba põrandapind olla 10% võrra väiksem.

Võõrdepõrsaste, kesikute, nuumsigade ja nooremiste põhitegevuse asjakohasteks baastaseme elementideks on valitud põrandapinna ning sööda ja tuhnimismaterjali kohta kehtivad kohustuslikud nõuded. Baasnõuded on kehtestatud põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruses nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“.

Võõrdepõrsaste, kesikute, nuumsigade ja nooremiste puhul on asjakohasteks baasnõueteks järgnevad nõuded:

- Sulu põrandapinna minimaalne suurus sigade, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, pidamisel rühmasulus on järgmine:

Sea kehakaal (kg)	Vaba põrandapind sea kohta (m ²)
kuni 10	0,15
10–20	0,20
20–30	0,30
30–50	0,40
50–85	0,55
85–110	0,65
Üle 110	1,00

- Rühmasulus pidamise korral peab sulus iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta olema vastavalt 1,64 m² ja 2,25 m² vaba põrandapinda. Sealjuures peab põrandapinnast vähemalt 0,95 m² nooremise ja 1,3 m² emise kohta olema tasane pind, mis on maksimaalselt 15% ulatuses varustatud drenaažiavadega.
- Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem. Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmades, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib lõikes 3 nimetatud vaba põrandapind olla 10% võrra väiksem.
- Kõikide sigade jaoks peab olema saadaval nende eale ja kehakaalule kohane ning sigade füüsilisi tarbeid rahuldav sööt.
- Mitteimetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta.
- Loomapidaja peab tagama, et sigade pidamise ruumis või ehitises on sigadel pidev juurdepääs tervisele ohutule tuhnimismaterjalile, mida on piisavas koguses ja mis sobib sigade uudishimu ja tuhnimisvajaduse rahuldamiseks.

Eelnõu §-ga 13 sätestatakse põhitegevuse nõuded emiste ja põrsaste pidamisel. Toetuse saamiseks tuleb põhitegevuse nõudeid täita kohustuseaastal kõigi emiste ja kastreeritavate põrsaste osas, keda taotleja taotlusel märgitud loomakasvatushoones peab. Taotlusel märgib taotleja loomakasvatushoone, milles peetavate emiste kohta ta toetust taotleb. Põhitegevuse nõude kohaselt tuleb seitsmepäevaste ja nooremate põrsaste kastreerimisel kasutada tuimestust, sest kastreerimine on valulik protseduur. Baastaseme kohaselt võib üle seitsme päeva vanusel seal saba lõikamist ja kastreerimist läbi viia üksnes veterinaararst, kes peab kasutama üldnarkoosi või lokaalanesteesiat. Kuni seitsmepäevaste sigade puhul üldnarkoosi ja lokaalanesteesia baastaseme nõuet ei ole, samuti ei ole kohustuslik kasutada analgeesiat. Farmides kastreeritakse üldjuhul kuni seitsme päeva vanuseid põrsaid, sealjuures ei ole anesteesia ja analgeesia kasutamine tavapärane praktika. Ka sabu lõigatakse alla seitsmepäevastel põrsastel reeglina anesteesia ja analgeesia kasutamata.

Põhitegevuse nõudena tuleb emistele ja põrsastele koostada veterinaararstiga kooskõlastatud söötmiss plaan. Baastaseme nõuded ei kohusta koostama sigadele söötmiss plaane ja neid veterinaararstiga kooskõlastama. Söötmiss plaan peab olema kehtiv, st sigade söötmine taotleja majapidamises käib selle söötmiss plaani alusel. Juhul, kui soovitakse sigade sööta muuta, tuleb söötmiss plaani muuta ning muudetud söötmiss plaan peab olema samuti veterinaararsti poolt heaks kiidetud. Kuna sigu tuleb sööta vastavalt nende eale ja kehakaalule, siis peab söötmiss plaan olema samuti vastavalt diferentseeritud, st söötmiss plaanis peab nähtuma, millist sööta ja mis koguses erinevates ea- ja kehakaalugrupis olevatele sigadele antakse, seejuures tuleb ära tuua kõik sööda komponendid, sh söödalisandid. Soovitav on söötmiss plaan teha aasta kaupa. Söötmiss plaan aitab paremini planeerida sigade söötmist. Euroopa Komisjoni koostatud juhismaterjali „Juhend sigade

sabade lõikamise lõpetamiseks“ kohaselt on üheks peamiseks valdkonnaks, mille jälgimine aitab tagada stressivabad sead ja seeläbi vähendada sabade närimist ning loobuda nende lõikamisest, hea kvaliteediga sööt. Juhendi kohaselt on sigadel vaja sööta, milles on õige kogus kiudaineid (vähemalt 4%), mineraale ja asendamatu aminohappeid (näiteks trüptofaan ja lüsiin), sööt peab olema kvaliteetne ning konkreetsele seatuübile sobiva konsistentsiga, sööta peab andma sobiva sagedusega ning sööda tüüpi ei tohiks järsult vahetada.

Põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ kohaselt on sabade lõikamine lubatud üksnes juhul, kui muud sigade pidamise keskkonda ja loomkoormust arvestades rakendatud ennetavad meetmed sabade närimise ja muude voomade vältimiseks ei ole andnud tulemusi. Otsuse silmahammaste või saba lõikamise vajaduse kohta teeb veterinaararst. Seega on veterinaararsti pädevuses hinnata ühtlasi, kas sigadele on antud kohast sööta, mis aitab tagada stressivabad sead ja seeläbi vähendada sabade närimist ning loobuda nende lõikamisest.

§ 13 punkti 3 kohaselt sisaldab sigade sööt Euroopa Liidus kasutada lubatud söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt sööda omadusi, või söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt loomakasvatustoodangut, loomade jõudlust ja heaolu.

Söödalisandil, mida on lisatud sööta või mõnel juhul ka loomade joogivette, peab olema Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1831/2003, loomasöödas kasutatavate söödalisandite kohta (ELT L 268, 18.10.2003, lk 29–43) kohane kasutusluba. Kõik ELis kasutada lubatud söödalisandid on kantud Euroopa Komisjoni poolt peetavasse söödalisandite registrisse (https://food.ec.europa.eu/safety/animal-feed/feed-additives/eu-register_en).

Sigade söödas sisalduvateks söödalisanditeks, mis mõjutavad soodsalt sööda omadusi, võivad olla näiteks ained, mis vähendavad sööda saastumist mükotoksiinidega. Sellised ained võivad tõkestada või vähendada mükotoksiinide omastamist või muuta nende toimeviisi.

Sigade söödas sisalduvateks söödalisanditeks, mis mõjutavad soodsalt loomakasvatustoodangut, loomade jõudlust ja heaolu, võivad olla näiteks erinevad orgaanilised happed. Sellistel hapetel võib olla kahjulike bakterite levikut tõkestav toime. Lisaks sööda pH vähendamisele läbistavad valitud happed Gram-negatiivsete bakterite rakuseina ja jõudes raku sisse, lagunevad väiksemateks osadeks (dissotsieeruvad). Tekkinud vesinikioonid vähendavad plasma pH-d ja anioonid katkestavad DNA sünteesi. Selline kahekordne toimemehhanism hoiab ära bakterite leviku. Lisaks parandavad orgaanilised happed looma seedetrakti keskkonda ja stabiliseerivad seedimist ning paranevad looma tervis ja jõudlus.

Juhul, kui loomapidaja hakkab selliseid lisandeid ise sööta lisama, tuleb loomapidajal koostada ja täita enesekontrolliplaan. Ostusööda ostjal selline kohustus puudub.

Eelnõu §-ga 14 sätestatakse põhitegevuse nõuded võõrdepõrsaste, kesikute, nuumsigade ja nooremiste pidamisel. Toetuse saamiseks tuleb põhitegevuse nõudeid täita kohustuseaastal kõigi võõrdepõrsaste, kesikute, nuumsigade ja nooremiste puhul, keda peetakse taotlusel märgitud loomakasvatushoones, milles peetavate võõrdepõrsaste, kesikute, nuumsigade ja nooremiste kohta taotletakse toetust. Põhitegevuse nõude kohaselt tuleb rühmas peetavale võõrdepõrsale, kesikule, nuumseale ja nooremisele tagada baastasemest 15% suurem pidamispiind. Suurem pidamispiind võimaldab loomadele suuremat liikumisruumi ning aitab vähendada loomadevahelist stressi. Põhitegevuse nõudena tuleb võõrdepõrsastele, kesikutele, nuumsigadele ja nooremistele koostada veterinaararstiga kooskõlastatud söötmisplaan, sigade sööt peab sisaldama söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt sööda omadusi, või söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt loomakasvatustoodangut, loomade jõudlust ja heaolu. Nõuded toetavad söödakvaliteedi tõstmist ning seega suurendavad sigade heaolu. Baastaseme nõuded ei kohusta

koostama sigadele söötmissplaane ja neid veterinaararstiga kooskõlastama. Samuti puudub kohustus lisada nimetatud söödalisandeid. Nõuete sisu täpsem selgitus on toodud eespool.

Eelnõu §-ga 15 sätestatakse emiste lisategevuse nõuded. Toetuse saamise lisategevuse nõudeid tuleb täita kohustuseaastal kõigi emiste osas, keda taotleja taotlusel märgitud loomakasvatushoones peab. Taotlusel märgib taotleja loomakasvatushoone, milles peetavate emiste kohta ta toetust taotleb. Lisategevuse nõude kohaselt tuleb rühmas peetavale emisele tagada baastasemest 15% suurem pidamispind. Suurem pidamispind võimaldab loomadele suuremat liikumisruumi ning aitab vähendada loomadevahelist stressi.

Eelnõu §-ga 16-18 reguleeritakse munakanade heaolu toetuse nõudeid. Paragrahvis 16 sätestatakse nõuded toetusõiguslike munakanade kohta. Toetust saab taotleda taotleja majapidamises kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini peetud munakanade keskmise arvu kohta või väiksema arvu kohta. Munakanade arv arvestatakse täisarvuna, ümardamine toimub üldiste reeglite kohaselt lähima täisarvuni. Munakanade arv määratakse söötmisspäevade alusel, mis leitakse munakanade karja tuleku ja karjast lahkumise andmete põhjal. Munakana karja tuleku päev loetakse söötmisspäevade hulka, kuid karjast lahkumise päeva söötmisspäevade hulka ei arvestata. Keskmise munakanade arvu leidmiseks kalendrikuus tuleb kõigi karjas olnud munakanade söötmisspäevad summeerida ja see arv jagada kuus olevate päevade arvuga. Keskmise munakanade arv aastapikkusel perioodil leitakse summeeritud söötmisspäevade arvu jagamisel aastas olevate päevade arvuga 365 või liigaastal 366. Munakanaks loetakse põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 2 punkti 2 kohaselt munemisikka jõudnud kana, keda peetakse toidumunade tootmiseks. Keskmiselt jõuavad kanad munemisikka 4–6 kuu vanuselt. Kui kanu peetakse partiidena, lähtutakse partii munema hakkamise ajast. Munakanu, kelle kohta saab toetust taotleda, tuleb pidada põllumajandusloomade registris tegevuskohana registreeritud loomakasvatushoones. Munakanade kohta saab toetust juhul, kui kanu peetakse alternatiivmeetodil, st linde ei peeta puurides. Kui kodumajapidamistes peetakse kodulinde vabalt, siis alternatiivsüsteemide rakendamine tootmisettevõtetes on seni väikesemahuline. Toetusega soovitakse soodustada linnusõbralikumate alternatiivsüsteemide laialdasemat rakendamist. Kuna toetuse määramisel on vajalik kindlaks teha majapidamises peetavate munakanade arvu, siis on munakanade kohta arvestuse pidamine üheks toetuse saamise tingimuseks. Munakanade arvestust peab säilitama toetuse taotlemisel vähemalt kohustuseaasta lõpuni.

Eelnõu §-s 17 tuuakse ära viited baasnõuetele, mida tuleb täita munakanade pidamisel. Asjakohasteks baastaseme elementideks on valitud kohustuslikud nõuded, mis rakenduvad munakanade alternatiivmeetodil pidamisel paiknemistihedusele, aga ka õrtele, allapanule, põrandale, tasapindadele. Baasnõuded on kehtestatud põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruses nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“.

Munakanade puhul on asjakohasteks baasnõueteks järgnevad nõuded:

- Munakanade paiknemistihedus alternatiivmeetodil pidamisel on kuni üheksa munakana 1 m² kasutatava pinna kohta.
- Munakanadele peab olema tagatud piisava suurusega ja teravate servadeta õrred, millel on iga kana jaoks ruumi vähemalt 15 cm. Õrsi ei tohi paigutada allapanu kohale, õrtevaheline horisontaalkaugus peab olema vähemalt 30 cm ning õrre ja seina vaheline horisontaalkaugus vähemalt 20 cm.
- Munakanadele peab olema tagatud vähemalt 250 cm² allapanuga pinda kana kohta, kusjuures allapanu katab vähemalt ühe kolmandiku põrandapinnast.

Eelnõu §-ga 18 sätestatakse põhitegevuse nõuded munakanade pidamisel. Kui taotletakse toetust munakanade põhitegevuse nõuete täitmise eest, peab taotleja täitma neid nõudeid kõigi munakanade osas, keda peetakse loomakasvatushoones, milles peetavate munakanade kohta taotleja toetust taotleb. Kui baasnõude kohaselt tohib kanade pidamise ruumi kasuliku pinna

kohta pidada kuni üheksat kana, siis toetuse saamiseks peab kanu pidama väiksema tihedusega. Nõue tagab kanadele baastasemega võrreldes suurema liikumisruumi. Munakanade tihedus ei tohi ületada kaheksat lindu 1 m² lindude pidamise ruumi kasuliku pinna kohta.

Eelnõu §-ga 19-21 reguleeritakse vuttide heaolu toetuse nõudeid. Paragrahvis 19 sätestatakse nõuded toetusõiguslike vuttide kohta. Toetust saab taotleda taotleja majapidamises kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini peetud vuttide keskmise arvu kohta või väiksema arvu kohta. Vuttide arv arvestatakse analoogselt munakanade arvuga. Toetust saab taotleda eesti vuti kohta. Eestis peetakse eelkõige eesti tõugu munavutte ning selleks, et mitte soodustada eesti vuttide juhuslikku ristamist mõne sisse toodud tõuga, samuti et täiendavalt toetada kohaliku tõu pidamist, rakendatakse loomade heaolu toetust just eesti vuttidele. Toetatakse vutte, keda tootja peab munatoodangu saamiseks. Lihavutte on võimalik pidada puurivabalt, kuid munavutte mitte, kui tegu on tootmiskarjaga. Munavuttidel puudub pesarefleks ning põrandale kukkuvaid mune tallutaks ning neid oleks keeruline koguda. Samas oleks vajalik tõsta ka puurivuttide heaolu. Toetatava põhitegevuse nõude väljatöötamisel lähtuti just eesti vuti suuruselt ja pidamispinna vajadusest. Toetatakse nii emas- kui ka isasvutte.

Eelnõu §-s 20 tuuakse ära viited asjakohastele baasnõuetele vuttide pidamisel. Baasnõuded on kehtestatud loomakaitseseaduses, vuttide kohta siseriikliku määrusega täpsemaid pidamisnõudeid kehtestatud ei ole.

Vuttide puhul on asjakohasteks baasnõueteks järgnevad nõuded:

- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.
- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva hoolduse.
- Loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva mikrokliima ja ruumi või ehitise, mis rahuldab liigile iseloomulikku liikumisvajadust.

Eelnõu §-ga 21 sätestatakse vuttide põhitegevuse nõuded. Baasnõuetega reguleeritakse põllumajandusloomade üldiseid pidamise tingimusi, kuid ei seata nõudeid vuttide pidamistihedusele. Soovituslikult peaks ühele eesti vutile tagama vähemalt 120–140 cm² puuripinda. Toetuse põhitegevuse nõudena tuleb vuti kohta tagada vähemalt 200 cm² puuri põrandapinda. Lindude väiksem pidamistihedus ja seega suurem pind linnu kohta vähendab lindude stressi ning lindudevahelist agressiivsust.

Eelnõu §-ga 22 sätestatakse tingimuslikkuse järgimine. Taotleja peab täitma kogu põllumajandusliku majapidamise maal ja põllumajanduslikus tegevuses maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruses nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ sätestatud nõudeid, mis on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 12 ja 13 alusel. Tingimuslikkus hõlmab nii maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid kui ka kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest siseriiklikest nõuetest.

Tingimuslikkus on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Tingimuslikkuse järgimine on eelduseks strateegiakava pindalapõhiste ja loomatoetuste täies mahus saamiseks. Tingimuslikkusega välistatakse juhud, kus põllumajandustootja saab elementaarsete nõuete rikkumisel karistada küll valdkonna järelevalveasutuse poolt, kuid saab siiski täies mahus põllumajandustoetusi. Tingimuslikkust tuleb järgida kogu kohustuseaasta vältel 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini. Tingimuslikkuse süsteem rakendub 1. jaanuarist 2023 ning asendab senist nõuetele vastavuse süsteemi.

Eelnõu §-ga 23 reguleeritakse põllumajandusliku majapidamise üleandmist sarnaselt teistele toetustele.

Eelnõu §-ga 24 reguleeritakse taotluse esitamise kord, sh taotluse esitamise aeg. Taotleja esitab toetuse saamiseks taotluse ja muud nõutud dokumendid kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini. Taotlus esitatakse elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu. Taotlejal tuleb esitada maaeluministri 20. detsembri 2022.a määruse nr 67 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ § 10 lõikes 1, § 11 lõike 1 punktides 1-16 ja punktis 19 ning lõigetes 2-4 ja §-s 12 nimetatud andmed, mis on kõikidele pindala- ja loomatoetuste taotlejatele kohustuslik esitada. Lisaks peab taotleja märkima, milliste loomade või loomarühma osas ta toetuse saamise nõudeid täidab ja toetust taotleb ning vajadusel täpsemad andmed looma või tema pidamiskoha kohta.

Toetust taotletakse strateegiakava alusel antavate pindalatoetuste ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetuste ühisel taotlusel. PRIA e-teenuse keskkonnas on taotlejale näha eeltäidetud taotlusvorm, mis sisaldab erinevate toetuste taotlemiseks vajalikke andmeid, sh ka selliseid andmeid, mis on toetustele ühised, nt põllumajandusmaa ja põllul kasvatatavate kultuuride kohta.

Lõike 4 kohaselt esitab taotleja komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 2022/1173 artikli 7 lõike 1 punkti c kohased taotluse muudatused hiljemalt taotluse esitamisele järgneva aasta 25. jaanuariks.

Eelnõu §-ga 25 reguleeritakse taotleja, taotluse ja nõuete kontrollimine. PRIA kontrollib taotluses esitatud andmete õigsust ja taotleja nõuetele vastavust. Toetuse saamise nõuetele vastavust kontrollib PRIA administratiivselt. Kohapealset kontrolli teeb PTA, kontrollides nii baas- kui põhi- ja lisategevuse nõudeid. Samuti kontrollib PTA kohapeal loomade toetusõiguslikkuse nõudeid.

Lõike 4 kohaselt kontrollivad tingimuslikkust oma pädevuse piires PRIA, Põllumajandus- ja Toiduamet ning Keskkonnaamet. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollide korraldamisel (sh, kui need samad nõuded sisalduvad juba riigisiseses õigusaktis) peab arvestama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklis 83 sätestatuga. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollimiseks võivad asutused kasutada olemasolevaid kontrolli- ja haldussüsteeme. Kontrolli all mõistetakse nii administratiivset kui ka kohapealset kontrolli. Kohapealse kontrolli tegemiseks võib asjakohasel juhul kasutada kaugseiret või neid toetavaid asjakohaseid tehnoloogiaid. Kohapealsete kontrollide valim tehakse igal aastal riskianalüüsi põhjal. Eeltoodu tähendab ka seda, et tingimuslikkuse raames peab kontrollivalimi koostamisel lähtuma nimetatud määruses sätestatust. Lisaks võib ette tulla, et tingimuslikkuse raames tuleb kontrollida midagi enamat, kui seda näeb ette muu riigisisene õigusakt.

Lõikega 5 sätestatakse taotleja kohustus teha kontrolliasutusele teatavaks toetuse saamise nõuete kontrollimiseks vajalikud asjaolud, sh kohustus hoida loomi kohapealse kontrolli ajal nii, et oleks võimalik ohutult kontrollida loomade identifitseerimise nõuete täitmist.

Eelnõu §-ga 26 reguleeritakse taotletud toetuse vähendamist. Lõike 1 kohaselt kohaldatakse toetuse vähendamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 13 lõikes 3 sätestatut. PRIA võib vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust. Toetust vähendatakse, kui kontrollide tulemusel ilmneb, et taotleja on rikkunud baasnõudeid, põhi- või lisategevuse nõudeid. See, mis ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus otsustatakse kaalutusõiguse alusel, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust. Kui taotleja on rikkunud taotleja kohta käivat toetusõiguslikkuse nõuet, jäetakse taotlus rahuldamata. Kui taotleja rikub nõuet, mis määrab, kas loom, kelle kohta taotletakse toetust, on toetusõiguslik, siis selle looma kohta toetust ei maksta.

Lõike 2 kohaselt vähendatakse lõikes 1 sätestatud juhul taotlejale antavat toetust, võttes aluseks taotluse alusel kindlaks määratud summa, mida taotlejal oleks õigus saada, millest on maha arvatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse 12. peatükis sätestatud kaitsemeetmete kohaldamisega seotud summa.

Lõike 3 kohaselt kohaldatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-des 107–110 sätestatud. Nimetatud paragrahvides sätestatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud EL finantshuvide kaitse meetmete kohaldamise üldnormid, ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga seotud kaitsemeetmed, kaitsemeetme kohaldamine pettuse puhul ning tingimuslikkuse süsteemiga seotud kaitsemeetmed.

Eelnõu §-ga 27 reguleeritakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine. Arvestades kontrollide tulemusi, teeb PRIA taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks.

Tegemist on PRIA töökoormuse vähendamiseks kehtestatud asjaolude loeteluga, et mitte asjatult kulutada ressursse toetuse taotluse menetlustoimingute läbiviimiseks olukordades, kus on ilmne, et toetuse taotlus jäetakse rahuldamata.

Eelnõu §-ga 28 sätestatakse toetuse maksmise kord. Kuna toetus on üks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga hõlmatud toetusest, kohaldub sellele sama määruse artikli 44 lõige 2 ning PRIA peab maksma toetuse esimesel võimalusel pärast taotluse rahuldamise otsust, kuid hiljemalt taotluse esitamise kalendriaastale järgneva kalendriaasta 30. juuniks.

Eelnõu §-ga 29 sätestatakse toetuse saaja andmete avalikustamine. PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ja andmete töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras.

Eelnõu §-s 30 on toodud rakendussätted. Sigade söötmiss plaan peab olema veterinaararsti poolt kinnitatud alates 1. juulist 2023. Kohustuseaasta algab 1. jaanuarist 2023, kuid kuna nõude täitmine eeldab veterinaararsti tegevust, siis on jäetud esimesel toetuse rakendamise aastal taotlejale aega võtta ühendust veterinaararstiga, kes peab söötmiss plaani sobivust hindama ning oma allkirjaga tõendatult sellele heakskiidu andma.

Eelnõu § 31 kohaselt jõustub määrus 1. jaanuarist 2023. aastal. Erandina jõustuvad määruse § 7 lõiked 6 ja 7 aasta hiljem, so 1. jaanuaril 2024. aastal. Veiste heaolu hindamise rakendus töötatakse välja 2023. aastal ning nõue on plaanis rakendada alates 2024. aastast.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatistfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261),

4. Määruse mõjud

Strateegiakava alusel ja korras antavate toetuste (sh loomade heaolu toetuse) eeldatavat mõju on käsitletud strateegiakava eelhindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise raames.

Eelhindamise viis läbi Eesti Maaülikool, hindamise lõpparuanne valmis 2021. aastal. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) viis läbi Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ (ELLE OÜ), hindamisaruanne valmis 2021. aastal. KSH kohaselt panustatakse loomade heaolu toetustega küll antibiootikumide kasutamise vähendamisega seotud eesmärkidesse, kuid sekkumise reaalsel (protsendilist) mõju strateegia eesmärkide saavutamisele on keeruline hinnata ning muutused võrreldes varasemate toetusskeemidega ei ole piisavalt tugevad, et aidata saavutada strateegia „Talust taldrikule“ eesmärkide täitmist.

Toetuse eesmärgiks ei ole otseselt antibiootikumide kasutamise vähendamine, küll aitab sekkumine kaasa loomade heaolu tõstmisele, mis peaks omakorda tugevdama loomade tervist ning vähendama vajadust antibiootikumide järele. Toetus aitab säilitada piimatõugu veiste ja hobuste karjatamistraditsiooni, mis on aasta-aastalt vähenenud. Kuna karjatama ei pea kõiki majapidamises peetavaid veiseid, siis saavad toetust taotleda lisaks väiksematele majapidamistele ka suurettevõtted, kes karjatavad vaid mõnda veisegruppi, nt kinnislehmi ja mullikaid. Sekkumine aitab toetada kaudsel ka maamajanduse mitmekesisust, sest läbi hobuste heaolu toetuse toetatakse hobumajandust ning vuttide heaolu toetus ergutab vutikasvatust. Toetusega suunatakse munakanakasvatajaid minema üle kaasaegsemale puurivabale pidamisele. Mitmed toetuse nõuded tingivad toodangumahu vähendamise, et tagada loomadele suurem heaolu, toetusega hüvitatakse toetuse saajale toetuse nõuete elluviimisega kaasnevad saamata jäänud tulu ja kulud osaliselt või täielikult sõltuvalt eelarvelistest võimalustest. Toetusel toidujulgeolekule otsest mõju ei ole, kuid toetus aitab kaasa loomakasvatuse sektori püsimisele ja arengule. Läbi ekstensiivse karjatamise toetamise aitab sekkumine kaasa rohumaade elurikkuse säilimisele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Loomade heaolu toetuse kogueelarve on strateegiakava kohaselt 29 998 000 eurot. Sellest 23 998 400 eurot on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) ja 5 999 600 eurot on Eesti riigieelarvest.

Uue programmiperioodi sekkumiste ettevalmistamiseks tuleb olemasolevad infosüsteemid kohandada vastavaks uue perioodi nõuetele. Määruse rakendamisega on seotud eelkõige IT-arenduskulu ning perioodi alguses ka täiendav tööjõukulu kasv. Vajalikud kulutused sekkumiste väljatöötamiseks on kavandatud katta PRIA-le eraldatud eelarve vahenditest. Määruse rakendamisega ei ole kavandatud lisakulutusi riigieelarve vahenditest. Samuti ei kavandata määruse rakendamisega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2023. a. Määruse § 7 lõiked 6 ja 7 jõustuvad 1. jaanuaril 2024. a, kuna nõude rakenduslik pool on alles väljatöötamisel.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Strateegiakava ettevalmistuseks moodustati 2019. a 18. juunil juhtkomisjon, kuhu kuulusid valdkondade huvigruppide ning riigiasutuste esindajad. Juhtkomisjoni ülesanneteks oli kujundada Eesti seisukohad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengu toetuste andmist reguleerivate õigusaktide kohta ning koordineerida strateegiakava koostamist, teha ettepanekuid ja kujundada seisukoht strateegiakava kohta enne kava esitamist Vabariigi Valitsusele. Lisaks kohtusid strateegiakava ettevalmistuseks aastatel 2019–2020 valdkondlikud töögrupid. Loomade heaolu toetuse alused töötati välja loomade tervise ja heaolu töögrupis, kus osalesid PRIA, PTA, Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Maaülikool, Eestimaa Talupidajate Keskkliit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, mitmed erialaliidud ja ühendused. Juhtkomisjoni ja valdkondlike töögruppide materjalid on leitavad Maaeluministeeriumi kodulehelt.

Eelnõu esitati õigusaktide eelnõude elektroonilise koostööstamise süsteemi EIS kaudu koostööstamiseks Rahandusministeeriumile ja Keskkonnaministeeriumile ning informatsiooniks PRIA-le, PTA-le ja strateegiakava juhtkomisjonile. Rahandusministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtaja jooksul eelnõu koostööstastanud ega jätnud seda põhjendatult koostööstastamata, seetõttu loetakse eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt koostööstastatuks. Keskkonnaministeerium koostööstastab eelnõu märkusteta.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler